

BOHUMIL HRABAL - OBSLUHOVAL JSEM ANGLICKÉHO KRÁLE

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

filozofický román (próza, epika)

Literární směr:

dokončeno r. 1971, ale vydáno až r. 1980 v zahraničí (u nás oficiálně až r. 1989); česká poválečná literatura

Slovní zásoba:

spíše hovorová čeština (Hrabalův osobitý styl), která se však mísí i se spisovným a kultivovaným jazykem

Stylistická charakteristika textu:

v textu najdeme erotické i filozofické prvky, to vše často ve velice dlouhých souvětích – znak surrealismu (nepřerušovaný proud myšlenek); všechny kapitoly začínají slovy: “Dávejte pozor, co Vám teďka řeknu.”

Vypravěč:

vypravěčem je Jan Dítě – hlavní postava příběhu (-ich forma)

Postavy:

JAN DÍTĚ: číšník s velice nízkým vzrůstem; trpí komplexem méněcennosti; celý život se snaží zařadit mezi společenskou smetánku; LÍZA: Janova manželka; německá nacistka; zbohatne díky cennostem zatčených Židů; VRCHNÍ SKŘIVÁNEK: zkušený číšnický matador; HABEŠSKÝ CÍSAŘ; aj.

Děj:

Jan Dítě začíná jako prodáváč párků, ale brzy se stane číšníkem v hotelu U zlatého města Prahy → po další anabázi v hotelu Tichota se dostává do hotelu Paříž → zde získá svůj vzor v podobě zkušeného vrchního Skřivánka, který se skvěle vyzná v zákaznících a Jana zaujme také tím, že prý obsluhoval anglického krále, což je vrchol číšnických snů → Janovi se později podaří sice menší, ale také podstatný úspěch – jako náhrada se dostane k obsluze habešského (dnes etiopského) císaře → poté se ožení s bohatou německou nacistkou Lízou → narodí se jim postižený syn a Liza zemře při bombardování → Jan za získané peníze staví luxusní hotel pro bohaté klienty, aby si konečně splnil celoživotní sen a dostal se mezi společenskou smetánku → hotel je mu však po únoru 1948 a nástupu komunistů k moci zabaven a on sám je společně s dalšími milionáři převezen do zajateckého tábora → nakonec skončí jako cestář na horské samotě, v závěru se se svým životem smíruje

Kompozice:

román je rozdělen do 5 kapitol; kompozice vyprávění je chronologická (přímá časová návaznost děje), v jednotlivých kapitolách občas nalezneme také retrospektivu ve formě vzpomínek hl. postavy na minulost

Prostor:

většina děje se odehrává v Praze a na jiných místech v Čechách

Čas:

20. až 50. léta 20. století (období před, během i po 2. světové válce, včetně komunistického převratu r. 1948 a situace po něm)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

celoživotní snaha o dosažení cíle – někdy i taková snaha může skončit neúspěchem; kritika chamtivosti a podlézavosti (za každou cenu sympatizovat zrovna s těmi, kteří mají vliv a moc); změna životní filozofie (touha po majetku a vybrané společnosti → spokojenost s málem a samotou)

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

2. světová válka (1939-1945); tzv. studená válka – napjatý stav mezi socialistickými a demokratickými mocnostmi (1947-1991); komunistický převrat v Československu – tzv. Vítězný únor (1948); Šestidenní válka Izraele proti koalici arabských států (1967); vojska Varšavské smlouvy vstupují do Československa (1968)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

po r. 1948 začínající nesvoboda projevu a potlačování politických odpůrců komunistickým režimem

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: FILM: Hugo Haas (1901-1968); Raoul Schráníl (1910-1998); Miloš Forman (1932) – český režisér žijící v USA; Rudolf Hrušínský (1920-1994); HUDBA: Karel Gott (1939); Václav Neckář (1943); ARCHITEKTURA: Jan Kaplický (1937-2009) – český architekt žijící v Anglii

Kontext literárního vývoje:

probíhala 2. vlna poválečné literatury, tvořil např. Arnošt Lustig (Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou, Dita Saxová), Václav Havel (Audience, Zahradní slavnost) nebo Josef Škvorecký (Prima sezóna)

AUTOR

Život autora:

Bohumil Hrabal (1914-1997) – významný český spisovatel, nejpřekládanější český autor 20. stol.; nar. se v Brně → r. 1919 stěhování do Nymburka → práva na UK v Praze + literatura, umění a filozofie → za 2. svět. války pracoval jako železniční dělník a výpravčí → dostudoval po válce v r. 1946 → od r. 1949 pracoval v kladenských ocelárnách → r. 1956 se oženil → r. 1963 se začal věnovat pouze psaní → r. 1965 se stal členem Svazu čs. spisovatelů a redakční rady Literárních novin → po r. 1970 měl zakázáno publikovat → samizdatové a exilové vydávání → r. 1975 mu bylo dovoleno (cenzurované) vydávat → r. 1994 se setkal s Václavem Havlem a Billem Clintonem (prezidentem USA) → r. 1996 obdržel čestný doktorát na univerzitě v italské Padově a získal medaili Za zásluhy od prezidenta Václava Havla → zemřel r. 1997 v Praze (po pádu z okna nemocnice Na Bulovce); ZAJÍMAVOSTI: některé jeho knihy byly velice úspěšně zfilmovány; za svou tvorbu obdržel mnoho českých i zahraničních ocenění

Vlivy na dané dílo:

vlastní zážitky a zkušenosti z 2. světové války, nástupu komunismu a jiných historických událostí; vyprávění skutečných lidí; surrealismus

Vlivy na jeho tvorbu:

nevlastní otec; Franz Kafka; autobiografické prvky (autentické životní zkušenosti)

Další autorova tvorba:

Hrabalova tvorba je velice specifická (mísí se zde určitá grotesknost a komičnost s tragikou a pesimismem); PRÓZA: Ostře sledované vlaky (novela s tématem okupace); Pábitelé (sbírka povídek); Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet; Postřižiny; Slavnosti sněženek; aj.

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Obsluhoval jsem anglického krále (český film; 2006) – režie: Jiří Menzel, hrají: Ivan Barnev, Oldřich Kaiser, Josef Abrhám, Jiří Lábus + Český lev pro nejlepší český film roku 2006

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

v Československu bylo dílo zakázáno → obrat přišel až s pádem komunismu po roce 1989, kdy dílo postupně získalo značnou popularitu u veřejnosti

Dobová kritika díla a její proměny:

literární kritika dílo ocenila několika literárními oceněními → dnes je dílo řazeno k vrcholům autorovy tvorby

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

tento román můžeme srovnat s dalšími díly, které řeší životní osudy jedné velice specifické a neobvyklé osoby; např. Günter Grass – Plechový bubínek (životní příběh liliputa)

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav

surrealismus - evropský umělecký směr, který zdůrazňuje lidské podvědomí (sur-realismus = nad realitou), osvobození mysli, zachycení různých myšlenek a pocitů; začal se rozvíjet ve 20. letech 20. století; např. Guillaume Apollinaire, André Breton, Vítězslav Nezval, Louis Aragon, Ludvík Kundera (bratr Milana Kundery); MALBA: Salvador Dalí, Pablo Picasso, Jindřich Štyrský, aj.

2.vlna poválečné prózy - pozdější období od konce 2. svět. války; důraz na psychiku jedince; události jsou brány v širších souvislostech = odlišnost od precizněji zaměřených autorů 1. vlny poválečné prózy; např. Arnošt Lustig nebo William Styron